

MUZEUL BRĂILEI

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI – COMUNITATEA BRĂILA

Programul cultural
**„...GRECI, EVREI, RUȘI LIPOVENI, TURCI... BRĂILA.
REACTIVAREA MEMORIEI CULTURALE A ORAȘULUI”**

derulat de Muzeul Brăilei, în parteneriat cu Consiliul Județean Brăila, Comunitatea Elenă Brăila, Federația Comunităților Evreiești din România – Comunitatea Brăila, Fundația „Obscina” a Comunității Rușilor Lipoveni din România Brăila și Uniunea Democrată Turcă din România – filiala Brăila.

**Program cultural
finanțat de Administrația Fondului Cultural Național**

INTERVIU

1. Cât de importantă este pentru dumneavoastră originea evreiască și cum considerați că v-a influențat acest fapt viața? Cum a fost să trăiți prins între două culturi diferite, între două limbi diferite?
2. Vă rugăm să ne relațați povestea familiei dumneavoastră... Când s-au stabilit primii membri ai familiei în România și la Brăila? De unde proveneau, ce ocupație aveau și unde au locuit în Brăila? Așezarea lor aici a fost condiționată de plata vreunei taxe pentru obținerea protecției autorităților? Li s-a permis de la început să practice orice meserie și să dețină proprietăți? Cunoșteți motivul care i-a determinat să aleagă ca țară România?
3. Dacă privim statisticile legate de evoluția demografică a evreilor din Brăila (la 1832 trăiau aici doar 105 evrei iar la 1932 numărul lor ajunsese deja la 11.527, adică 8,6% din populația orașului) observăm un ritm de creștere a populației de-a dreptul surprinzător. Comparând cu alte statistici legate de evoluția demografică a evreilor, în diferite perioade de timp și în spații geografice diverse (în Basarabia, Bucovina sau București) întâlnim situații similare, practic aceleași ritmuri de creștere exponențială, într-o perioadă de timp foarte scurtă. Care considerați că este explicația pentru acest

fenomen: capacitatea foarte mare de adaptare a populației evreiești în diferite spații culturale, lingvistice și în diverse contexte politice, sociale, legislative, o bună organizare, comunicare și un spirit de ajutorare foarte dezvoltat al comunităților evreiești, o dorință puternică de stabilitate într-o patrie mai primitoare sau scopul de a prospera într-un mediu care oferea, la momentul respectiv, posibilitatea de câștiguri substanțiale?

4. Revenind la Brăila... Cum era orașul în perioada când familia dumneavoastră s-a stabilit aici și mai târziu, pe vremea când erați copil? Care sunt primele amintiri pe care le aveți despre Brăila? Cât de dezvoltat era orașul? Cum erau: portul, centrul orașului, Regala, piețele? Care erau locurile preferate de promenadă ale brăilenilor? Cum erau: parcurile, teatrele, cofetăriile, restaurantele?

5. Vă amintiți sau ați auzit relatări despre prăvălii, ateliere meșteșugărești ale evreilor, în Brăila de altădată? Unde erau situate? Ce produse comercializau și ce meserii practicau evreii? Vindeau doar evreilor sau și românilor sau altor minorități? Cum încercau să atragă clienții și să învingă concurența, cum arătau aceste prăvălii, de unde aduceau marfa, cum o etalau, cum își făceau reclamă, cum ambalau produsele, cum tratau clienții, cum erau prețurile atunci? Care este secretul reușitei evreilor în afaceri? Se mai păstrează simboluri, catastife, documente ale breslelor evreilor din Brăila? Evreii cumpărau și produse din magazine ale românilor sau ale celorlalte minorități? Existau prăvălii care vindeau produse casher?

6. La Brăila, evreii au găsit un mediu propice în care au trăit conform propriei culturi și credințe (s-au organizat în asociații, au construit sinagogi, școli, tipografii), s-au dezvoltat iar mulți dintre ei au prosperat. Au ajuns să dețină, în special după 1900, cele mai multe case comerciale din oraș, diferite companii, dar și hoteluri, cabinete medicale, birouri de avocatură sau arhitectură etc. Vă amintiți despre astfel de afaceri? Știți unde aveau sediile? Cunoașteți urmași ai unor familii renumite din Brăila - pentru activitatea lor comercială sau profesională sau binefăcători ai obștii -, care ne pot împărtăși astăzi poveștile de viață trăite de părinții sau bunicii lor la Brăila?

7. Evreii au și construit foarte mult la Brăila. Cum arătau sau cum arată casele evreiești? Există elemente arhitecturale specifice folosite pe fațade sau în interior, un mod anume de organizare a spațiului casei sau curții, anumite obiecte de mobilier, decorative sau de cult care nu lipsesc din casa unui evreu? Ce este *mezuză*?

8. În ce zonă a orașului ați copilărit? Care erau străzile preponderent locuite de evrei?
9. *Întrebare pentru persoanele care au copilărit la Brăila.* Vă amintiți vreun cântec de leagăn (în ebraică sau idiș) pe care vi-l cântau părinții sau bunicii?
10. *Întrebare pentru persoanele care au copilărit la Brăila.* Care erau relațiile cu celelalte etnii? Aveați vecini evrei? Vă jucați deopotrivă cu copii de evrei și români sau aveați restricție de la părinți să nu vă jucați cu oricine? Ce jocuri evreiești știați? Mai țineți minte regulile sau versurile acelor jocuri?
11. Familia dumneavoastră primea doar musafiri evrei sau erau bineveniți, în casa dumneavoastră, și români, greci, turci, armeni etc.? Cum erau tratați oaspeții?
12. *Întrebare pentru persoanele care au copilărit la Brăila.* Limba ebraică sau limba idiș ați învățat-o la școală sau în familie?
13. *Întrebare pentru persoanele care au copilărit la Brăila.* Ați învățat la o școală a comunității evreiești sau la o școală românească? Vă amintiți vreun dascăl preferat sau vreun dascăl de care vă era teamă?
14. *Întrebare pentru persoanele care au copilărit la Brăila.* Dacă ați învățat la o școală a comunității la Brăila... Unde era această școală? Se învăța în ebraică sau în idiș? Profesorii erau din România? Ce materii se predau? Ce materii preferați și ce materii erau de nesuportat? Aveați manuale în limbile ebraică sau idiș? În librării se vindeau cărți în limbile ebraică sau idiș? La școlile evreiești erau acceptați doar evreii?
15. *Întrebare pentru persoanele care au copilărit la Brăila.* Dacă ați învățat la o școală românească... vă simțeați privit sau tratat altfel de către ceilalți colegi sau de către profesori?
16. Ce înseamnă religia mozaică și Templul Coral pentru dumneavoastră? Dați câteva exemple de învățături din Talmud-Tora pe care le considerați fundamentale. Există restricții legate de vizitele la Templul Coral (capul acoperit, anumite haine, bijuterii, machiaj, parfum, interzis unei anume religii, restricții în cazul Sabatului sau sărbători, permisiunea de a filma sau fotografia anumite slujbe)? *Kippa* (pălăria specifică a bărbatului evreu), *Tallit*-ul (șalul de rugăciune) se moștenesc sau

se cumpără? Templul Coral de la Brăila nu are rabin, doar oficiant de cult. Care este diferența dintre un rabin și un oficiant de cult? Se pot oficia, în aceste condiții, nunți? Se eliberează certificate de căsătorie? Cum poate deveni un bărbat evreu - rabin?

17. Cum erau Sinagogile de altădată de la Brăila? Unde erau situate? Cât de animate erau? Cum erau slujbele? Aveți fotografii cu aceste clădiri sau de la evenimente oficiate în aceste lăcașe de cult? S-au păstrat obiecte de mobilier sau obiecte de cult din sinagogile de odinioară? Vă amintiți rabinii care oficiau aceste slujbe?

18. Orice evreu trebuie să meargă, de-a lungul vieții, de trei ori la Zidul Plângerii. Se respectă această regulă? Ce semnifică o astfel de experiență?

19. Ce înseamnă familia pentru un evreu? Care erau și care sunt raporturile de familie dintre bunici, părinți, copii? Cine ia deciziile cele mai importante într-o familie de evrei?

20. Cât de respectată este femeia într-o familie evreiască? Sunt evreicele elegante? Preferă aurul sau argintul? Cum era la început de secol, cum erau bunicile îmbrăcate, își cumpărau hainele și bijuteriile din România sau preferau casele de modă occidentale? Existau croitorii, frizerii, ateliere de bijuterii evreiești la Brăila?

21. Am citit că, conform legii iudaice, o căsătorie este valabilă doar dacă este oficiată "în legea lui Moshe și a lui Israel". În aceste condiții, sunt acceptate căsătoriile mixte? Este obligatorie convertirea partenerului la iudaism? În ce constă această procedură? Ce se întâmplă dacă cineva încalcă regula?

22. Cum priveau evreii divorțul și cum privesc astăzi divorțul, când probabil că mentalitățile s-au mai schimbat și la evreii din România ca și la cei din Israel...?

23. Ce s-a păstrat din tradițiile de nuntă de altădată? Cum este pețită fata? S-a păstrat obiceiul ca mirii să nu se vadă 7 zile înainte de nuntă? Ce veșminte se poartă cu această ocazie? Mirele mai poartă *kottel* – costumul tradițional bărbătesc? Cum arată rochia miresei? Ce bijuterii poartă? Se mai amenajează *Chupah*? Nunta se oficiază la Templul Coral? Mirii au nași? Care sunt obiceiurile în cazul căsătoriei religioase? Am citit că odinioară rabinul elibera certificatul de căsătorie, cusut în

filigran și apoi acest certificat se înrăma și se punea pe peretele noului cămin. Astăzi se mai întâmplă astfel? Cum este petrecerea de nuntă? Ce preparate culinare se servesc? Ce fel de muzică se ascultă ? Ce dansuri sunt specifice la nuntă? Ce urări se fac, ce cadouri se oferă ? Fata, băiatul trebuie să primească zestre?

24. Ce obiceiuri sunt respectate la nașterea unui copil? Se păstrează legea iudaică: “copilul unei mame evreice este evreu iar copilul unui tată evreu nu este evreu”? Circumcizia se practică acasă? Cine realizează acest ritual? Ce tradiții s-au păstrat pentru această ocazie ? În cazul unei fete se organizează o ceremonie după naștere? Ce cadouri se oferă cu aceste prilejuri ? Se mai organizează *Bar Mitzva*? În ce constă această sărbătoare?

25. Care sunt obiceiurile de înmormântare la evrei? Ce reprezintă cimitirul pentru evrei? Care sunt obiceiurile după înmormântarea unui evreu, în timp? Există o simbolistică folosită pentru decorarea pietrelor tombale?

26. Ce superstiții au evreii?

27. Gătiți tradițional? Ce bucate evreiești se prepară la dumneavoastră în familie? Spuneți-ne câteva rețete de mâncăruri sau prăjituri evreiești, pe care merită să le încercăm. Ce condimente folosiți? Ce este și ce nu este *casher*? Există magazine speciale de unde se pot procura anumite produse specifice ?

28. Mai există Baie Rituală la Brăila? Ce semnificație are?

29. Ce este permis și ce nu este permis de *Shabat* ? Ce fac evreii de *Shabat* ?

30. Suntem în anul evreiesc 5773... De ce au evreii alt calendar?

31. Ce semnificație are *Purimul*? Ce tradiții s-au păstrat și ce preparate culinare sunt specifice pentru această ocazie?

32. Cum sărbătoriți *Pesahul*? Ce tradiții s-au păstrat și ce preparate culinare sunt specifice pentru această ocazie? Ce este *Matze*?

33. Ce semnificație are sărbătoarea *Savuot* (Rusalii)? Ce tradiții s-au păstrat și ce preparate culinare sunt specifice pentru această ocazie?
34. Cum sărbătoriți *Rosh Hasana* (Anul Nou Evreiesc)? Ce tradiții s-au păstrat și ce preparate culinare sunt specifice pentru această ocazie?
35. Ce semnificație are *Yom Kippur* (Ziua Iertării)? Cât este de important pentru un evreu „să fie înscris în Cartea Vieții” (urarea care se face de Yom Kippur)? Ce tradiții s-au păstrat și ce preparate culinare sunt specifice pentru această ocazie?
36. Se mai sărbătorește, la Brăila, *Sukot* (Sărbătoarea Corturilor)? Ce semnificație are? Care sunt obiceiurile?
37. Cum sărbătoriți *Hanuka* (Sărbătoarea Luminilor)? Ce tradiții s-au păstrat și ce preparate culinare sunt specifice pentru această ocazie?
38. Mai sunt și alte sărbători importante pe care nu le-am numit? Există restricții legate de tutun, cafea, alcool pe care trebuie să le respectați, în general sau cu ocazia sărbătorilor?
39. De ce urarea, la ziua de naștere a evreilor, „să ajungi la 120 de ani și să fii ca la 20”?
40. Toate urările făcute de evrei fac referire la pace (*shalom*) și viață (*leheim* semnificând „pentru viață”)? Există o explicație?
41. Ce fel de muzică ascultați și care sunt dansurile tradiționale specifice? Ați purtat vreodată costum tradițional evreiesc? Ni-l puteți descrie?
42. Câți evrei număra Comunitatea Evreilor de la Brăila în vremea copilăriei dumneavoastră? Vă amintiți cum erau întâlnirile de altădată *la comunitate*, în perioada când obștea era numeroasă? Viața culturală era mai intensă? Unde se țineau reprezentațiile teatrale evreiești la Brăila? Se organizau și baluri? Cum este astăzi? Cine poate deveni membru al Comunității Evreilor din

Brăila? Care sunt cele mai importante realizări ale Comunității Evreilor, în ultimii ani și care sunt membrii care s-au evidențiat pentru activitatea depusă în slujba comunității ?

43. Ați auzit de la familia dumneavoastră ce ziare în limba ebraică se tipăreau la Brăila? Ați avut ocazia să vedeți un astfel de ziar? Cam ce subiecte erau tratate, cum arătau anunțurile publicitare? Știți unde erau sediile tipografiilor evreiești?

44. Evreii din Brăila au oferit orașului o listă impresionantă de oameni de cultură, cu care ne mândrim astăzi. Dacă i-ați cunoscut sau dacă le-ați cunoscut familiile, vă rugăm să ne povestiți amănunte din viața lor (unde au locuit, unde au învățat, unde au lucrat, cum i-ați cunoscut etc.).

45. *“Seară de neliniște – fără să-mi dau seama de ce. Simt amenințări nelămurite. Parcă ușa nu e bine închisă, parcă obloanele ferestrelor sunt transparente, parcă zidurile înseși devin străvezii. De oriunde, în orice moment, e cu putință să năvălească de afară nu știu ce primejdii, pe care le știu de fapt prezente totdeauna, dar cu care mă obișnuiesc, până a le nu mai simți. Și deodată totul devine apăsător, imediat, sufocant. Ai vrea să strigi după ajutor – dar spre cine? Cu ce glas? Cu ce cuvinte?”* Am prefațat, prin cuvintele scriitorului brăilean Mihail Sebastian, din „Jurnalul” său, subiectul trist legat de perioada de răbufniri antisemite și represii: convocări în detașamente de muncă forțată, excluderi din școli, tribunale, spitale, publicații românești, limitarea activităților instituțiilor comunitare, confiscarea de bani, obiecte de vestimentație, lenjerie, aparate de radio, fenomenul de „românizare” – confiscarea locuințelor, magazinelor, fabricilor -, obligativitatea purtării „stelei galbene”, interzicerea mersului la cinema, la ștrand, la piață (doar între anumite ore), deportările în lagăre, exterminările din Transnistria etc. Cum a fost, în acea perioadă, la Brăila? Vă rugăm să ne relatați evenimente, fapte, trăiri din acea perioadă... Ați pierdut persoane dragi în lagăr? Care erau relațiile cu românii și cu alte naționalități în Brăila acelei perioade?

46. Care este, după părerea dumneavoastră, motivul „toleranței ostile” față de evrei – ca să folosim o expresie elegantă, a prof. dr. Șerban Papacostea - și a antisemitismului?

47. Ați primit comunismul ca pe o eliberare din tensiunea și panica trăită în anii '40 dar s-a schimbat totul radical în România. Cum a fost viața dumneavoastră în timpul comunismului, cum reușeați să vă respectați tradițiile... erați obligați să lucrați de *Shabat*...

48. Comunitatea Evreilor a funcționat în perioada comunistă? Templul Coral era deschis? Există oficiant de cult?

49. V-ați simțit discriminat, persecutat sau marginalizat? Ați încercat să plecați din România?

50. Când a început emigrarea evreilor de la Brăila? Cât de greu se obținea aprobarea de a părăsi România? Ce condiții trebuiau îndeplinite? Trebuia plătită o sumă de bani? Am citit că evreii care plecau din România aveau dreptul să ia cu ei doar o ladă cu 70 kg de bagaj. Este extrem de dificil să comprimi o viață într-o ladă... Ce conținea un astfel de bagaj ?

51. Cât de mult v-ați dorit să ajungeți în Israel? La ce vârstă l-ați vizitat prima dată? Care au fost primele impresii? L-ați găsit așa cum v-ați imaginat?

52. *Întrebare pentru persoanele care locuiesc în România.* Nu ați simțit că locul dumneavoastră este acolo, în Israel, și că este mai bine să nu mai reveniți în România?

53. *Întrebare pentru persoanele care nu mai locuiesc în România.* Nu ați simțit că locul dumneavoastră este în România? Ați regretat vreodată că ați părăsit România? Vă e dor vreodată de Brăila?

54. *Întrebare pentru persoanele care locuiesc în România.* La Brăila urmăriți evoluția fenomenului cultural din Israel – literatură, teatru, film, sculptură, pictură? Citiți literatură în ebraică sau idiș sau traduceri? Ce scriitori (evrei și români) preferați aveți? Cumpărați cărți, ziare din Israel? Cunoașteți nume de actori, pictori, sculptori din Israel? Aveți albume de artă din Israel? Ce filme evreiești preferați?

55. Urmăriți publicația „Realitatea Evreiască” și aparițiile editoriale ale Editurii „Hasefer” a Federației Comunităților Evreiești din România?

56. *Întrebare pentru persoanele care nu mai locuiesc în România.* Când erați la Brăila urmăreați evoluția fenomenului cultural din Israel? După ce ați părăsit România ați continuat să urmăriți evoluția fenomenului cultural din țară? Aveți cântăreți, actori, pictori, sculptori (evrei și români) preferați? Citiți literatură română? Ce scriitori (evrei și români) preferați aveți? Cumpărați cărți din România? Urmăriți mass-media din România? Ce filme românești preferați?

57. Considerați că viața dumneavoastră putea fi mai bună dacă părinții sau bunicii nu hotărârau să vină în România?

58. Există o serie de stereotipii despre evrei, unele legate de tragediile care le-au marcat existența, altele legate de succesul evreilor în afaceri, evidențiate inclusiv de celebrele bancuri cu Ițic și Ștrul care circulă pe seama șireteniei în afaceri și a zgârceniei lor. Cum sunt de fapt evreii? Numiți câteva calități și câteva defecte ale evreilor. Numiți câteva calități și câteva defecte ale românilor.

59. V-ați întrebat vreodată în ce proporție sunteți evreu și în ce proporție sunteți român? Să ne imaginăm finalul campionatului mondial de fotbal cu România și Israel în finală... Ce echipă ați dori să fie câștigătoarea cupei?

60. O întrebare pentru persoanele cu dublă cetățenie (română și israeliană): care dintre cetățenii credeți că vă oferă mai multă credibilitate în fața unui cetățean european sau american și de ce?

FIȘA - date socio-demografice

Nume

Prenume

Născut în: localitateadin țara

➤ Părinți:

- tatăl , născut în localitatea din țara , stabilit în România în anul , ocupația A locuit în România, între anii , în localitățile iar în Brăila, între anii

- mama , născută în localitatea din țara stabilită în România în anul , ocupația

A locuit în România, între anii , în localitățile

iar în Brăila, între anii

➤ Bunici :

- din partea tatălui și originari din și din , stabiliți în România în anul și respectiv..... , ocupația

Au locuit în România, între anii , în localitățile

iar în Brăila, între anii

- din partea mameișioriginari din și din , stabiliți în România în anul și respectiv..... , ocupația

Au locuit în România, între anii , în localitățile

iar în Brăila, între anii

Vârsta

Sex: M / F

Studii: ciclu primar / ciclu gimnazial / liceu / studii universitare / studii postuniversitare

.....

Studii efectuate în România sau în altă țară?

.....

Ocupația (înainte de pensionare)

.....

Cetățenie

Vorbitor de limba ebraică sau limba idiș Nu / Da

Ați locuit în România, între anii, în localitățile

.....

iar în Brăila, între anii

Căsătorit cu cetățean român sau evreu?

Copii

.....

Vorbitori de limba ebraică sau limba idiș Nu / Da

Copiii dumneavoastră au studiat în România sau în altă țară? Nu / Da

.....

Rude în Israel Nu / Da

Aveți rude plecate din România în Israel sau în alte țări? Credeți că ar avea amabilitatea să ne povestească experiența lor de viață la Brăila?

Sunt de acord ca interviul meu să figureze în baza de date a proiectului „...greci, evrei, ruși lipoveni, turci... Brăila. Reactivarea memoriei culturale a orașului”.	Da / Nu Semnătura
Sunt de acord ca unele fragmente din interviul meu să fie folosite, dacă vor fi considerate inedite, în filmul documentar sau în broșura ce se vor realiza în cadrul proiectului.	Da / Nu Semnătura
În fișa de date socio-demografice, sunt de acord să figureze numele și prenumele meu, în următoarea variantă:	Nume și prenume integral Da / Nu Doar inițialele numelui și prenumelui Da / Nu Semnătura
Aș fi de acord să dau un alt interviu, în fața camerei video, dacă membrii echipei vor considera interesant pentru proiect un astfel de interviu	Da / Nu Semnătura
Sunt de acord ca fotografiile cu obiecte sau documente vechi de familie pe care vi le trimit să fie folosite pentru baza de date a proiectului, eventual pentru filmul documentar	Da / Nu Semnătura

Pot fi contactat la numărul de telefon:

Chestionar - Camelia Hristian (Muzeul Brăilei)